

1 AUGUSTUS 2025

Zorgzaam dorp Made

PUBLIEKSSAMENVATTING

ZORGZAAM DORP MADE

RENATE RICHTERS

Publiekssamenvatting Zorgzaam dorp Made

Innovatie, samenwerking en lessen voor de toekomst

De urgentie van een nieuwe koers

De ouderenzorg en bredere zorg- en welzijnssector in Nederland staan voor grote uitdagingen. De vergrijzing zet door, de zorgvraag neemt toe en wordt complexer en tegelijkertijd krimpt de arbeidsmarkt. Dat maakt het noodzakelijk om nieuwe manieren te vinden om zorg, ondersteuning en samenleven in te richten. Deze urgentie vraagt om een gezamenlijke innovatieve aanpak waarin de hele keten samen optrekt om de zorgvraag te voorkomen, beperken of uit te stellen. Een belangrijk antwoord ligt in het versterken van de informele netwerken in een gemeenschap: een gemeenschap waarin bewoners, vrijwilligers, professionals van wonen, welzijn en zorgorganisaties en gemeenten samen zorgen voor een leefbare en zorgzame omgeving. Het project 'Zorgzaam Dorp Made' is een voorbeeld van zo'n initiatief, wat inzet op het versterken van het informele netwerk en de sociale basis, waardoor de inzet van formele zorg wordt beperkt tot het strikt noodzakelijke. Deze publiekssamenvatting beschrijft hoe het project is opgezet en verlopen, welke resultaten zijn geboekt, en welke conclusies en lessen daaruit kunnen worden getrokken.

Transitie in de praktijk: Zorgzaam dorp Made

Made, een dorp in de gemeente Drimmelen (West Brabant) kent – net als veel andere dorpen – een toenemende groep ouderen en kwetsbare inwoners. De Bloemenbuurt, de buurt gelegen rond zorgcentrum de Wijngaerd, is een hechte buurt waar mensen graag wonen en zich betrokken voelen bij elkaar en bij de buurt. Ook in deze buurt groeit de druk op formele zorgvoorzieningen en tegelijkertijd is er een rijk netwerk van bewoners en vrijwilligers die bereid zijn iets voor elkaar te betekenen. Het project Zorgzaam Dorp Made wilde onderzoeken hoe deze energie gebundeld kan worden en hoe samenwerking tussen formele en informele zorg vorm kan krijgen. Hierbij werd de regie zoveel als mogelijk bij de bewoners zelf gelegd: zij bepalen zelf wat zij belangrijk vinden voor hun buurt en wat zij samen op willen pakken.

Seniorenpartner De Wijngaerd, gemeente Drimmelen en de wonen-welzijn-zorg partners Woonvizier, SWO, Thebe en Surplus zijn begin 2024 formeel gestart met een convenant waarin het versterken van het informele zorgnetwerk en het beperken van formele zorg centraal staan. De samenwerking is geïnspireerd op de ervaringen in Roosendaal (Oud West) en is gestoeld op de overtuiging dat complexe uitdagingen alleen integraal kunnen worden aangepakt. Voor een uitgebreide verantwoording verwijs ik u naar de eindrapportage die u kunt vinden op de website <https://ouderenzorgvoormorgen.nl/projecten/project-een-zorgzame-buurt>

Doel

Het doel is helder: langer, prettiger en zorgelozer kunnen wonen in het eigen dorp, buurt of wijk. Iedereen doet mee en levert een bijdrage. Het versterken van informele netwerken (denk aan burenhulp, vrijwilligers en familie) en het beperken van formele zorg tot het strikt noodzakelijke vormen de kern van het model. Dit vergt niet alleen verandering in werkwijzen, maar ook actieve kennisdeling en ondersteuning van lokale initiatieven. De gemeente en partners nemen een faciliterende rol op zich en stimuleren projecten die de leefbaarheid en samenredzaamheid vergroten. Daarbij tonen zij zich betrokken en ondersteunen de bewoners bij concrete vragen waar nodig.

Opzet en verloop van het project

Het project heeft een duidelijke structuur en methodiek gekend. Er is gewerkt met een buurtwerkgroep van betrokken bewoners (de 'buurtgenoten'), aangevuld met een projectgroep waarin vertegenwoordigers van de wonen-welzijn-zorg organisaties en de gemeente zitting hebben. De methodiek van de buurtbox, ontwikkeld door sociaal ontwerpbureau 'We are Social Rebels' onder andere op basis van de ervaringen in Roosendaal en Made, is toegepast en verder doorontwikkeld.

Na een drukbezochte en succesvolle inspiratiesessie in juni 2024, waar bewoners werden gevraagd naar hun wensen, zorgen en ideeën voor een zorgzamere buurt, is de buurtwerkgroep gestart met bewoners die zich daarvoor aangemeld hadden. Vervolgens zijn er concrete acties uitgezet zoals het interviewen van buurtbewoners op de markt en in de supermarkt en het uitvoeren van een 0-meting. Er zijn bijeenkomsten voor buurtbewoners uit de Nieuwstraat georganiseerd over ervaren verkeersoverlast en er is een whatsapp-groep opgericht om hulpaanbod en hulpvragen bij elkaar te brengen. Tot slot is er een ideeënbus in de Wijngaard opgehangen en zijn er twee-wekelijkse inloophmomenten voor buurtbewoners met vragen of behoefte aan een praatje (buurtpraat) tijdens het repaircafé georganiseerd.

Resultaten

De resultaten van Zorgzaam Dorp Made zijn zichtbaar gemaakt op micro- meso- en macro niveau:

Macro: in hoeverre draagt het project bij aan het terugdringen van de zorgkosten in de wijk en zijn er meetbare effecten zichtbaar op het gebied van gezondheid en welzijn? Gedurende het

project is gebleken dat resultaten op dit niveau abstract en moeilijk meetbaar zijn in een kleinschalig project met korte looptijd. Uit literatuur over onderzoek naar vergelijkbare projecten blijkt dat er vooral sterke lokale effecten worden gerealiseerd: ze versterken sociale verbindingen, vergroten bewonersparticipatie en stimuleren zelfredzaamheid. Daarnaast laten ze een verbeterde samenwerking tussen wonen, welzijn, zorg en de gemeente zien. Ook in de literatuur zien we dat er weinig bewijs is aan te voeren over de impact op de formele zorg en zorgkosten doordat het over het algemeen om kwalitatieve, kleinschalige en kortlopende onderzoeken gaat. Het verdient een aanbeveling om dergelijke projecten consistent en langdurig te monitoren om de lange termijn resultaten beter zichtbaar te maken en zo te toetsen of de aannames kloppen.

Meso: Hoe ontwikkelt de samenwerking tussen professionals, bewoners en andere betrokken partijen zich gedurende het project, en in hoeverre versterkt deze samenwerking het sociale netwerk in de buurt? Op basis van de evaluatie constateren we dat er sprake is van sterkere netwerken, zowel informeel als formeel. Bewoners die elkaar eerder niet kenden, werken nu samen aan een betere wijk, en tussen professionals zijn de lijntjes korter geworden en is er meer wederzijds begrip en vertrouwen ontstaan. Daarnaast zien we dat er een betere samenwerking is ontstaan tussen de partijen in de sectoren wonen-welzijn-zorg en de gemeente. Ze beseffen dat ze elkaar nodig hebben en hebben meer kennis van en begrip voor elkaars positie. Verder zien we dat er groeiend eigenaarschap is ontstaan onder de bewoners en dat de eerste stap richting meer samenredzaamheid daarmee een positieve ontwikkeling heeft gekregen.

Micro: Welke impact ervaart de individuele bewoner op het gebied van betrokkenheid, veiligheidsgevoel, zelfredzaamheid en saamhorigheid binnen de eigen buurt als gevolg van het project? Uit de 0-meting blijkt dat mensen de buurt als sociaal en gezellig, rustig en gemoedelijk ervaren. Ze waarderen de locatie en de omgeving, het is een buurt waar je fijn oud. Kunt worden en waar de mensen klaar staan voor elkaar. Het afgelopen jaar heeft de buurtwerkgroep veel werk verzet; er zijn twee grote buurtbijeenkomsten geweest die beiden zeer druk bezocht waren, er zijn meningen en ideeën opgehaald over wat er nog in de buurt toegevoegd zou kunnen worden, en middels diverse activiteiten is er vorm gegeven aan deze wensen.

Mogelijkheden voor een vervolg

Er is op drie niveaus onderzocht hoe een vervolg kan worden gegeven aan het project: voor de Bloemenbuurt zelf, voor de gemeente Drimmelen en voor West Brabant.

Bloemenbuurt: In de Bloemenbuurt is de afgelopen jaren intensief gewerkt aan het vormgeven van een zorgzame buurt. Er zijn mooie eerste resultaten behaald maar het vervolg is kwetsbaar. Ondanks de betrokkenheid en het enthousiasme van de buurtbewoners, zoeken zij nog naar stabiliteit en betrokkenheid van meer buurtbewoners. Een klein groepje bewoners trekt het project en als daar mensen afvallen kan dit veel impact hebben op de motivatie en slagkracht. Daarnaast is er nog behoefte aan begeleiding en betrokkenheid van de organisaties. Er is besloten om wat meer tijd te nemen voor het verstevigen van de buurtwerkgroep en het zichtbaar maken van resultaten. Door aanvullende financiering van de transitietafel en de gemeente Drimmelen is het mogelijk het project te verlengen tot eind 2025. Hierna dient een afweging gemaakt te worden voor het vervolg, waarbij overwogen kan worden of de gemeente Drimmelen bereid is om extra middelen beschikbaar te stellen of het project wil inbedden in de opdracht aan de welzijnsorganisaties. Daarnaast kan verder verkend worden welke subsidies en fondsen beschikbaar zijn.

Gemeente Drimmelen: De gemeente Drimmelen heeft van het begin af aan ingezet op dat het project overdraagbaar moet zijn: door een train-de-trainer programma te financieren, waarbij een medewerker van welzijnsorganisatie SWO de mogelijkheid heeft gekregen om mee te lopen en het project naar eigen inzicht mee vorm te geven. Hierdoor is er alle kennis die nodig is beschikbaar om het project naar andere buurten op te schalen indien daar behoefte aan is. Hierbij dient in acht te worden genomen dat de motivatie en betrokkenheid van bewoners zelf bepaalt of het project een succes kan worden, en dat betrokkenheid van de wonen-welzijn-zorg partners ook in een nieuwe buurt randvoorwaardelijk is. Als daaraan wordt voldaan zijn er veel kansen: verbinding met de inzet van vrijwilligers, aansluiting zoeken bij andere ontwikkelingen in de gemeente zoals het lokale team, de huiskamerprojecten, het project Drimmelen verbindt, en Samen Sterker. Ook bij nieuwbouwprojecten liggen uitgelezen kansen om met inzet van de buurtbox bewoners bij elkaar te brengen om de behoefte in hun buurt te onderzoeken. Dit kan overigens met een beperkt budget plaatsvinden: naast begeleiding door de welzijnsorganisatie gaat het alleen om een beperkt activiteitenbudget.

Elders in West Brabant: De regionale partners aangesloten bij de VVT transitietafel hebben niet alleen de projecten voor zorgzame buurt Roosendaal en zorgzaam dorp Made gefinancierd, maar hebben daarmee ook mede mogelijk gemaakt dat de buurtbox-methodiek is ontwikkeld, omdat de praktijkervaringen in beide buurten hier mede input voor hebben gegeven. De methodiek is beschikbaar voor West Brabant – door aanschaf van de buurtbox kan deze ook in andere gemeenten of projecten ingezet worden. Voor meer informatie over de buurtbox en contactgegevens zie <https://wearesocialrebels.nl/connected-generations/>

Zorgzaam Dorp Made – Lessen voor de toekomst

Wie op de ontwikkelingen in de ouderenzorg in wil spelen, kan er niet omheen: de kracht van bewoners en buurten is onmisbaar. In het project *Zorgzaam Dorp Made* werd dat zichtbaar. Bewoners, gemeenten en organisaties uit wonen, welzijn en zorg zochten samen naar manieren om de sociale basis te versterken. De ervaringen leverden waardevolle inzichten op die verder reiken dan Made alleen.

Van beleidstafel naar de straat

Het idee van zorgzame dorpen kwam voort uit landelijke en regionale agenda's, zoals de Transitietafel in West-Brabant. Maar een belangrijk leerpunt is dat zulke initiatieven pas gaan leven als bewoners er zelf eigenaarschap over krijgen. In Made zagen we hoe bewoners aanvankelijk afwachtend reageerden: *“Leg maar uit wat jullie van plan zijn.”* Pas toen zij zelf ideeën gingen inbrengen en ervaren dat het echt hún project was, ontstond betrokkenheid. Inspiratie van buitenaf – zoals voorbeelden van zorgcoöperaties of voorzorgcirkels – kan helpen, maar uiteindelijk beslissen bewoners zelf waarmee ze aan de slag willen.

Blijvende betrokkenheid als sleutel

Eigenaarschap betekent niet dat bewoners het vanaf dag één alleen kunnen. In Made bleek de aanwezigheid van een vaste contactpersoon vanuit het welzijnswerk cruciaal. Zo'n rol geeft vertrouwen en continuïteit. De les is dat bewonersinitiatieven wel degelijk veel energie losmaken, maar vaak nog jaren ondersteuning nodig hebben om echt stevig te wortelen.

Flexibiliteit werkt

De buurtbox-methodiek, die in Made werd gebruikt om ideeën en acties vorm te geven, bleek waardevol. Maar vooral wanneer deze flexibel werd ingezet. Niet de volgorde van modules, maar de dynamiek van de groep moet leidend zijn. Ook een balans tussen doeners en denkers in de werkgroep is van groot belang. In de nieuwste versie van de buurtbox is dit inzicht al verwerkt.

Kleine schaal, groot effect

Succesvolle samenwerking ontstaat sneller op kleine schaal: een straat, een buurtje, een groep mensen met een gedeeld belang, bijvoorbeeld verkeersveiligheid. Zulke kleine successen blijken enorm motiverend. Ze zorgen ervoor dat bewoners zich sneller verbinden en samen verder willen bouwen.

Borging en opschaling

Goede ideeën verdwijnen als er geen structurele borging is. Gemeenten kunnen hierin een doorslaggevende rol spelen door bewonersinitiatieven te ondersteunen met structurele middelen of door ze te verbinden met het bestaande welzijnsaanbod. Opschalen van de aanpak is zeker mogelijk, maar alleen daar waar voldoende draagvlak en energie bij bewoners aanwezig is. Maatwerk blijft daarbij het sleutelwoord.

Leren en blijven leren

Monitoring en reflectie zijn onmisbaar. In Made werd zichtbaar dat continu meten en bespreken van effecten helpt om bij te sturen en te verbeteren. Voor vervolgprojecten is het belangrijk om dat structureel vast te houden, zowel op het niveau van individuele bewoners als op dat van de gemeenschap.

Samen sterker

Een belangrijke opbrengst van het project was de intensievere samenwerking tussen wonen-, welzijn- en zorgorganisaties en de gemeente. Doordat partners elkaar beter leerden kennen, werd het makkelijker elkaar te vinden als het nodig was. Regionaal loopt ondertussen een gesprek over wie welke rol heeft in dit netwerk – de Transitietafel gaf hierover opdracht aan bureau Berenschot om een position paper te schrijven. Lokaal is vooral de boodschap: blijf elkaar vasthouden en benut elkaars kracht.

Slotbeschouwing

Zorgzaam Dorp Made laat zien dat een gemeenschap veel in huis heeft om zelf bij te dragen aan welzijn en zorg. Het project bewijst dat door samenwerking, vertrouwen en ondersteuning informele netwerken en de sociale basis aanzienlijk versterkt kan worden. Het laat echter ook zien dat het nog kwetsbaar is en langer durende betrokkenheid vraagt. De uitdaging ligt nu in het borgen en opschalen van deze aanpak, zodat ook in de toekomst bewoners, organisaties en gemeenten samen kunnen bouwen aan een zorgzame samenleving.

Sfeerimpressie Zorgzaam dorp Made

